

Rapport

Economie: verwachtingen, prijsstijgingen en roep om compensatie

Juni 2022
Opinieonderzoek i.o.v. NOS

Colofon

Uitgave

I&O Research
Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam

Rapportnummer

2022/170

Datum

juni 2022

Auteurs

Peter Kanne
Asher van der Schelde

Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
1.1	Achtergrond	4
1.2	Belangrijkste uitkomsten	4
2	Nederlandse economie	7
2.1	Huidige situatie: duidelijk verval zichtbaar in perceptie	8
2.2	Helpt Nederlanders verwacht verdere verslechtering	9
3	Gevolgen voor eigen situatie	10
3.1	Nog altijd hebben drie op tien last van prijsstijgingen	10
3.2	Op welke manier hebben mensen last van de prijsstijgingen?	11
4	Meningen over beleid bij stijgende prijzen	12
4.1	Meer vraag om compensatie vanuit werkgever	12
4.2	Vier op tien minima in de problemen door prijsstijgingen	13
4.3	Minima willen compensatie	14
4.4	Linkse kiezer wil lage inkomens compenseren	15
4.5	Ondernemers met personeel willen niet compenseren	16
4.6	Slechts vijftien procent vindt compensatie nog voldoende	17
5	Oorlog in Oekraïne	18
5.1	Aandacht voor oorlog in Oekraïne neemt iets verder af	18
5.2	Aandeel dat zich 'veel' zorgen maakt daalt	18
5.3	Steun voor sancties en van Russisch gas af daalt	18
5.4	Lage inkomensgroepen willen minder graag van Russisch gas af	19
6	Verantwoording	20

1 Inleiding

1.1 Achtergrond

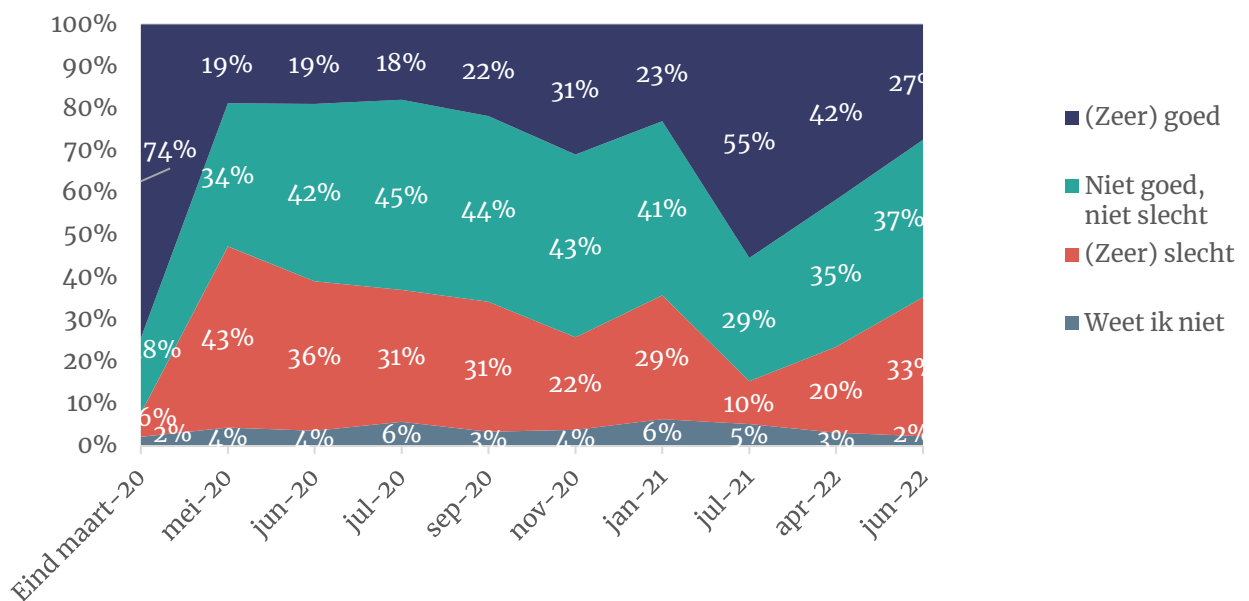
I&O Research voert maandelijks onderzoek uit onder Nederlanders in opdracht van de NOS. In dit rapport komen de economische verwachtingen aan bod en kijken we naar de effecten van de prijsstijgingen op de Nederlanders. Het onderzoek vond plaats van vrijdag 10 tot maandagochtend 13 juni 2022, er werkten in totaal 2.151 Nederlanders van 18 jaar of ouder aan mee.

1.2 Belangrijkste uitkomsten

In dit onderzoek zien we dat het tot Nederlanders doordringt dat de economie aan het verslechteren is. Bijna een jaar geleden, in juli 2022, beoordeelde 55 procent de economie nog als goed. Inmiddels betreft dit slechts een kwart (27%). Ook verwacht ruim de helft (55%) dat de economische situatie het komende jaar verder zal verslechteren.

Desalniettemin hebben de meeste Nederlanders nog altijd geen last van prijsstijgingen. Dertig procent heeft dat wel in enige (24%) of ernstige (6%) mate, maar ten opzichte van april is dit niet toegenomen. De roep om compensatie voor de prijsstijgingen vanuit werkgevers neemt toe.

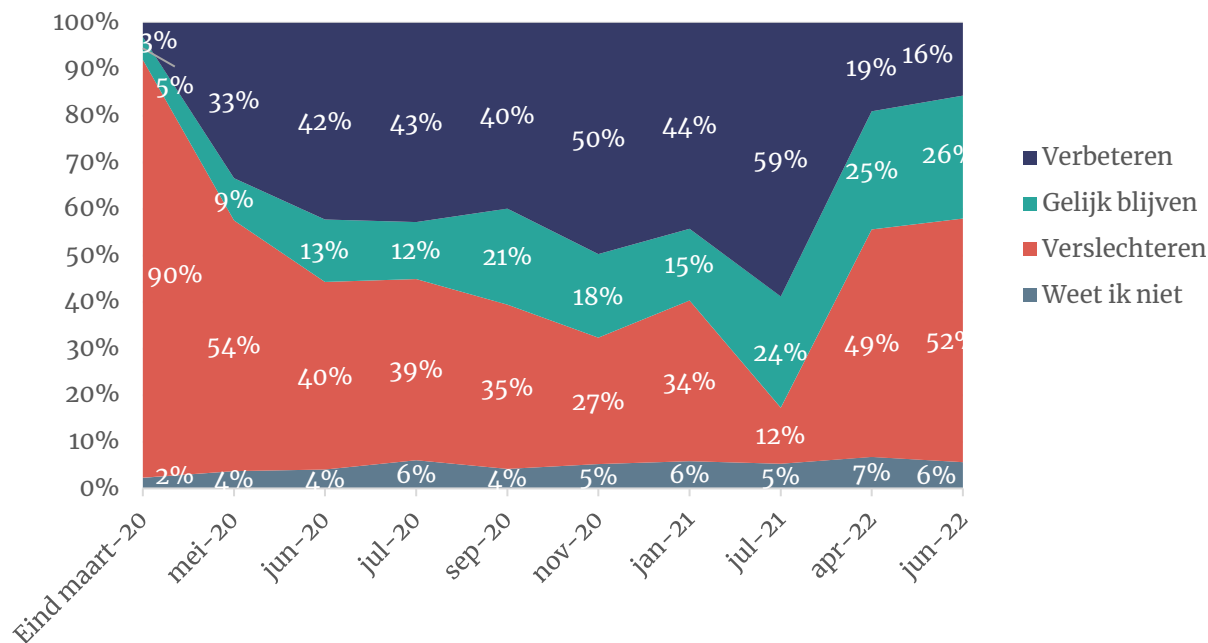
Figuur A – Hoe zou u de Nederlandse economie van dit moment beoordelen?
(juni 2022, n=2.151)

Vrees voor verslechtering

De helft van de Nederlanders (52%) verwacht bovendien dat de economische situatie nog verder zal verslechteren het komende jaar. Slechts zestien procent verwacht een verbetering. Daarmee zijn de economische prognoses van burgers een stuk pessimistischer dan tijdens de coronacrisis (afgezien van de eerste meting maart en mei 2020 toen het virus net opkwam).

Figuur 2.2 – Hoe verwacht u dat de Nederlandse economie zich in de komende 12 maanden zal ontwikkelen? (juni 2022: n=2.151)

Deel Nederlanders dat last heeft van prijsstijgingen is stabiel

Net als bij de vorige meting heeft dertig procent van de Nederlanders veel of enige last van de prijsstijgingen.

Tabel B – Hebt u door de inflatie en gestegen prijzen zelf, in uw dagelijks leven, problemen om financieel rond te komen? (juni 2022, n=2.151)

	April	Juni
Geen last van, ik kan alles nog steeds doen	27%	26%
Niet zo veel last, ik let wel iets beter op mijn uitgaven	42%	43%
Enige last, ik moet hierdoor goed op de kleintjes letten	25%	24%
Veel last, ik kom hierdoor financieel in de problemen	5%	6%
Weet niet / wil niet zeggen	1%	2%

Een aantal groepen hebben hier uiteraard meer last van dan anderen. Tussen haakjes het percentage mensen dat financieel in de problemen komt door de prijsstijgingen.

- Mensen met een minimum (16%) of beneden modaal (15%) inkomen.
- Mensen die nu zouden stemmen op PVV (16%)
- Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond (15%)
- Mensen die alleen wonen (18%)
- Inwoners grote steden (Amsterdam, Rotterdam en Den Haag: 11%)

- Inwoners van Limburg (12%)

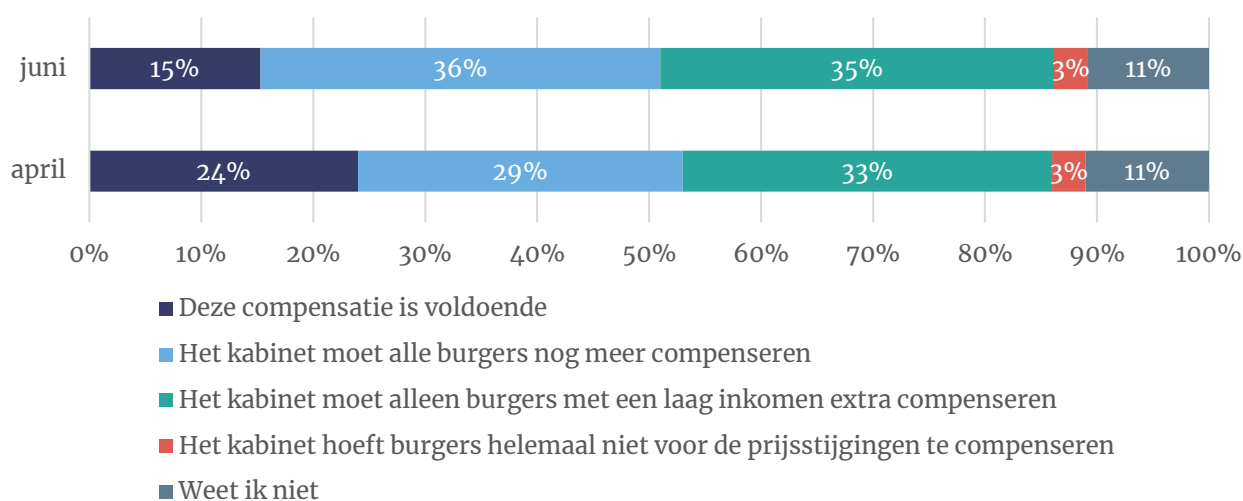
Slechts vijftien procent vindt huidige compensatie voldoende

We legden – net als in april – respondenten de volgende huidige compensatieregeling voor:

“Op dit moment compenseert het kabinet burgers voor de prijsstijgingen Er is een energiebelastingverlaging en een accijnsverlaging op brandstof voor iedereen. En via de gemeente wordt 800 euro gecompenseerd voor de laagste inkomens.”

Vervolgens vroegen wij hen wat ze vinden van deze regeling. Slechts 15 procent vindt de regeling voldoende. Dat is duidelijk minder dan in april (24%). Ook zien we dat het percentage dat vindt dat we alle burgers meer moeten compenseren is gestegen van 29 naar 36 procent.

Figuur C Wat vindt u van de huidige compensatieregeling? Basis: volledige steekproef (n=2.151)

Wie vindt de compensatie voldoende?

Van de kiezersgroepen zijn VVD-kiezers (29%) het vaakst geneigd te zeggen dat de huidige compensatie voldoende is. Toch betreft dit nog een minderheid. Ook Nederlanders die meer dan twee keer modaal verdienen zijn vaker dan gemiddeld deze mening toegedaan (26%).

Wie wil meer compensatie voor alle burgers?

De meerderheid van de PVV-kiezers (56%) wil meer compensatie voor alle burgers. Evenals 57 procent van de Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond en 53 procent van de alleenstaande ouders.

Wie wil alleen extra compensatie voor lage inkomens?

Kiezers van linkse partijen zijn deze mening vaak toegedaan waaronder meerderheid van de PvdA- (55%) en GroenLinks-kiezers (54%). Ook 65-plussers zeggen dit vaker dan gemiddeld (48%, gemiddeld is 35%), net als minima (46%).

Leeswijzer

Hoofdstuk 2 beschrijft de waardering van Nederlanders voor de economie.

Hoofdstuk 3 gaat in op verwachtingen en gevolgen voor de eigen financiële situatie.

In hoofdstuk 4 behandelen we de meningen van Nederlanders over beleid bij stijgende prijzen en de vraag of het kabinet mensen moet compenseren voor de gedaalde koopkracht. Hoofdstuk 5 gaat over de vraag of we (extra) sancties moeten opleggen aan Rusland als dat de economie schaadt. De verantwoording is te vinden in hoofdstuk 6.

Onderzoeksverantwoording

Dit onderzoek – uitgevoerd in opdracht van de NOS – vond plaats van vrijdag 10 tot maandagochtend 13 juni 2022. In totaal werkten 2.151 Nederlanders van 18 jaar of ouder mee. Het grootste deel van de steekproef (n=1.921) is afkomstig het I&O Research Panel, 230 respondenten deden mee via PanelClix. Dit zijn allen Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond.

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2021. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken. Bij onderzoek is er sprake van een betrouwbaarheidsinterval en onnauwkeurigheidsmarges. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 95 procent.

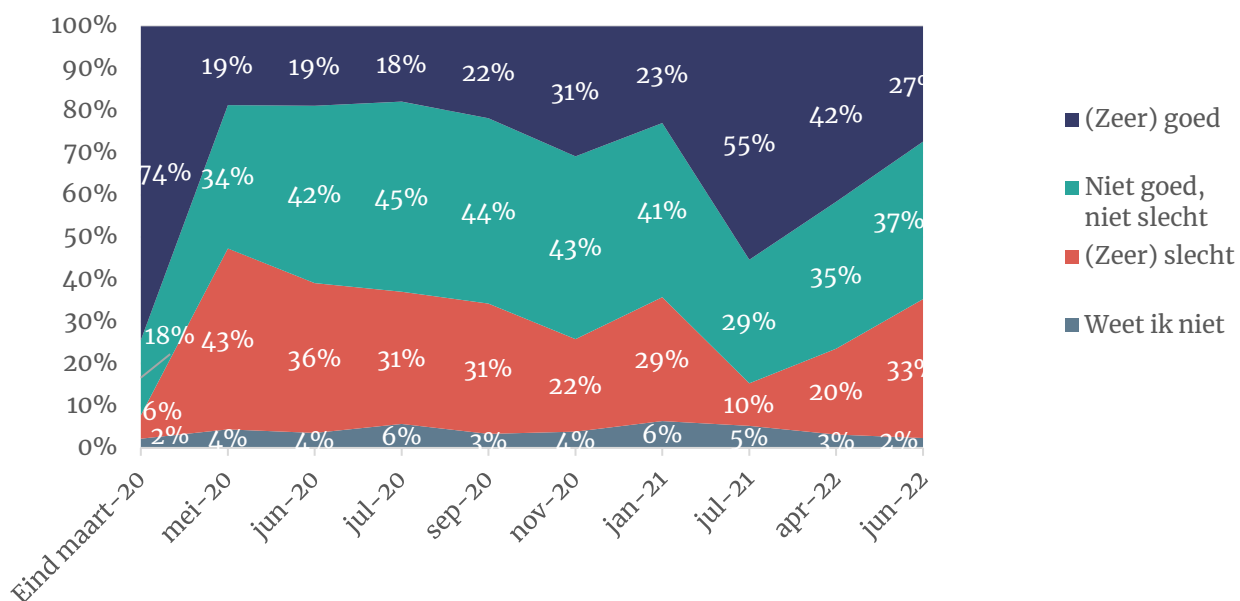

2 Nederlandse economie

2.1 Huidige situatie: duidelijk verval zichtbaar in perceptie

Inmiddels beoordelen meer Nederlanders de economie als slechts (33%) dan goed (27%). Het verval is vooral groot ten opzichte van juli 2021 toen 55 procent de economische situatie nog als goed beoordeelde. Gedurende het eerste halfjaar van de coronacrisis in 2020 was men nog negatiever.

Figuur 2.1 – Hoe zou u de Nederlandse economie van dit moment beoordelen?
(juni 2022: n=2.151)

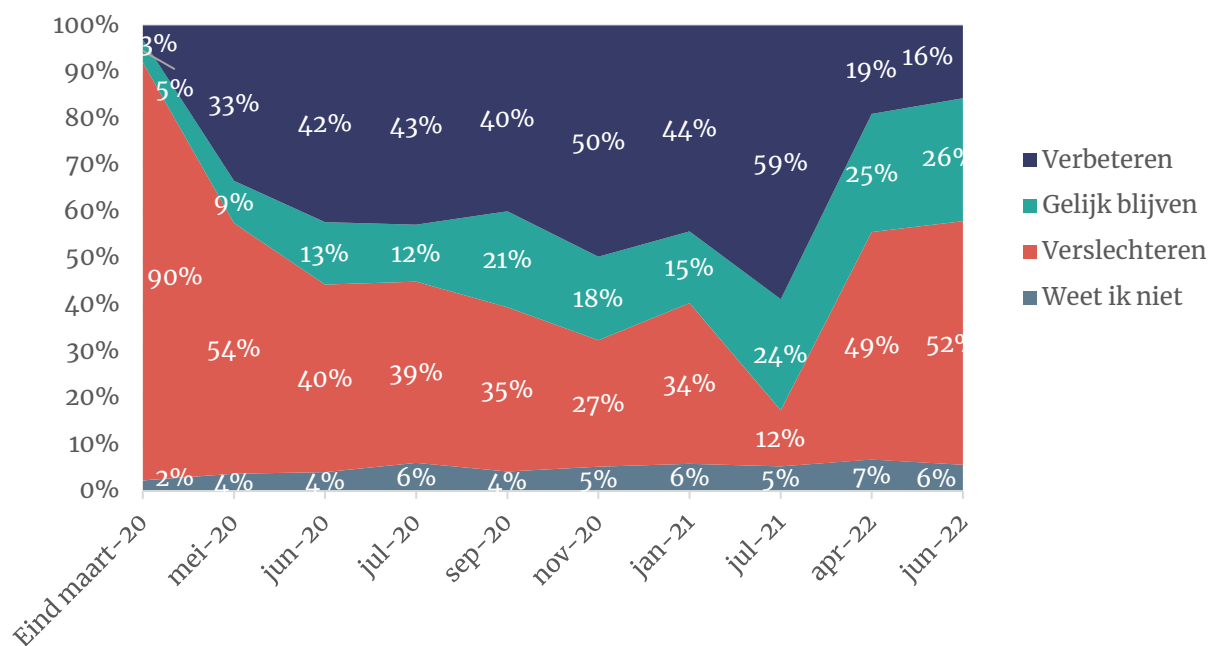
N.B. Eind maart 2020 was de vraagstelling 'Als u kijkt naar de afgelopen 12 maanden, hoe zou u dan de Nederlandse economie beoordelen?'

2.2 Helpt Nederlanders verwacht verdere verslechtering

De helft van de Nederlanders (52%) verwacht bovendien dat de economische situatie nog verder zal verslechteren in het komende jaar. Slechts zestien procent verwacht een verbetering. Daarmee zijn de economische prognoses van burgers een stuk pessimistischer dan tijdens de coronacrisis (afgezien van de eerste meting maart en mei 2020 toen het virus net opkwam).

Figuur 2.2 – Hoe verwacht u dat de Nederlandse economie zich in de komende 12 maanden zal ontwikkelen?
(juni 2022: n=2.151)

3 Gevolgen voor eigen situatie

3.1 Nog altijd hebben drie op tien last van prijsstijgingen

Negen op de tien Nederlanders hebben van de inflatie en gestegen prijzen gehoord en weten wat het betekent.

Dertig procent van alle Nederlanders zegt zelf last te hebben van de inflatie: een kwart (24%) heeft er 'enige last' van en 'moet hierdoor goed op de kleintjes letten', nog eens 6 procent heeft er 'veel last' van en 'komt hierdoor financieel in de problemen'. Ten opzichte van de meting in april zijn deze percentages niet significant veranderd.

Tabel 3.1 – Hebt u door de inflatie en gestegen prijzen zelf, in uw dagelijks leven, problemen om financieel rond te komen? Basis: volledige steekproef (n=2.151)

	April	Juni
Geen last van, ik kan alles nog steeds doen	27%	26%
Niet zo veel last, ik let wel iets beter op mijn uitgaven	42%	43%
Enige last, ik moet hierdoor goed op de kleintjes letten	25%	24%
Veel last, ik kom hierdoor financieel in de problemen	5%	6%
Weet niet / wil niet zeggen	1%	2%

Wie hebben er last van de gestegen prijzen?

Uiteraard hebben mensen met een laag inkomen meer last van de prijsstijgingen. Ruim de helft (56%) van de Nederlanders met een minimuminkomen heeft er nu enige (40%) of veel (16%) last van. Dat was in april nog 47 procent. Van de Nederlanders met een beneden modaal inkomen heeft nu 15 procent veel last, tegenover 9 procent in april.

Tabel 3.2 – Hebt u door de inflatie en gestegen prijzen zelf, in uw dagelijks leven, problemen om financieel rond te komen? Basis: volledige steekproef (n=2.151)

	Totaal	mini-mum	beneden modaal	bijna modaal	modaal	1 à 2x modaal	2x modaal	> 2x modaal
Geen last van, ik kan alles nog steeds doen	27%	12%	9%	18%	23%	34%	39%	60%
Niet zo veel last, ik let wel iets beter op mijn uitgaven	42%	27%	35%	45%	45%	46%	48%	33%
Enige last, ik moet hierdoor goed op de kleintjes letten	25%	40%	39%	29%	25%	16%	10%	5%
Veel last, ik kom hierdoor financieel	5%	16%	15%	6%	5%	3%	2%	2%

in de problemen								
Weet niet / wil niet zeggen	1%	3%	1%	1%	1%	1%	1%	0%

Andere groepen die er meer last van hebben dan gemiddeld (% 'veel last'):

- Mensen die nu zouden stemmen op PVV (16%)
- Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond (15%)
- Mensen die alleen wonen (18%)
- Inwoners grote steden (Amsterdam, Rotterdam en Den Haag: 11%)
- Inwoners van Limburg (12%)

3.2 Op welke manier hebben mensen last van de prijsstijgingen?

Nederlanders die last hebben van prijsstijgingen hebben we gevraagd op welke manier zij er last van hebben. De meeste mensen stellen dat bepaalde producten (zoals boodschappen, benzine of 'alles') duurder worden terwijl hun inkomen gelijk blijft. Daardoor moeten mensen bewustere keuzes maken over waar ze hun geld aan spenderen. Sommigen slagen er niet meer in om rond te komen. Hieronder een aantal voorbeelden ter illustratie:

“Benzineprijs is te hoog om ver van huis te gaan, zeker als je ermee naar werk moet.”

“Ik zit in de bijstand, mijn inkomen blijft gelijk maar dat is al niet veel.. Dus wij zullen heel goed moeten opletten wat wij kopen. Zeker omdat ik een lastig dieet heb (gluten & lactose arm) dus mijn kosten zijn al hoog.”

“Ik leef van 400 in de maand. kon er net van rondkomen, maar nu is elk produkt bijna 50 cent gestegen dus kan veel minder kopen dan nodig.”

“Duurdere benzine en boodschappen en uitjes.”

“Voor de modale man zijn de rekeningen niet te betalen.”

“Bewuster bezig zijn met uitgaven om rond te komen.”

“Door de gestegen energiekosten.”

“Ik kan niet meer dezelfde boodschappen halen als een jaar geleden.”

“Redelijk wat uitgaven waar ik nu goed over na moet denken of dat kan.”

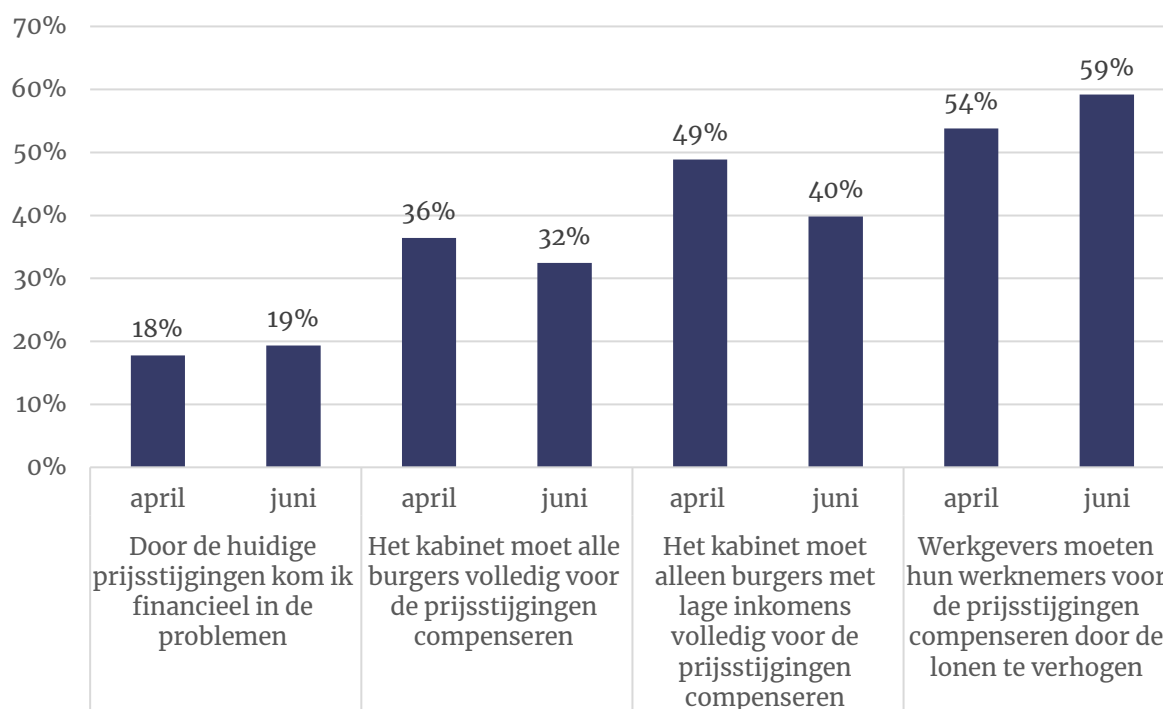
4 Meningen over beleid bij stijgende prijzen

4.1 Meer vraag om compensatie vanuit werkgever

Ten opzichte van april vinden ongeveer net zoveel mensen (van 36% naar 32%, niet significant) dat alle burgers *volledig* gecompenseerd moeten worden door het kabinet voor de prijsstijgingen. Minder mensen vinden nu dat alleen lage inkomens (40%, was 49%) *volledig* gecompenseerd moeten worden vanuit de overheid. Daar staat tegenover dat meer mensen vinden dat werkgevers de lonen moeten verhogen om prijsstijgingen te compenseren (van 54 naar 59% eens).

Figuur 4.1 – In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stellingen?

Basis: volledige steekproef (n=2.151)

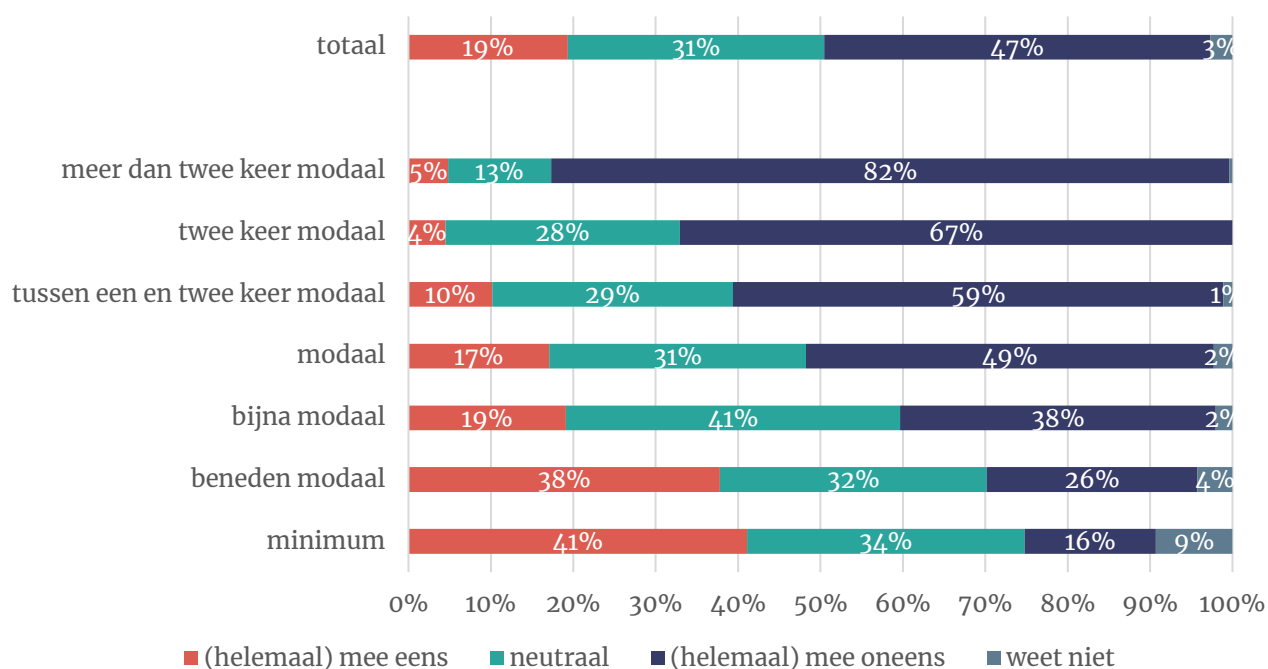

4.2 Vier op tien minima in de problemen door prijsstijgingen

Als we de stelling “Door de huidige prijsstijgingen kom ik financieel in de problemen” voorleggen, blijken vier op tien Nederlanders met een minimum- (41%) of beneden modaal inkomen (38%) het ermee eens te zijn. Hiermee zijn deze groepen veruit het zwaarst getroffen (zoals we ook al bij 3.1 zagen). Ook in april was dat het geval. Destijds zei 39 procent van de minima en 35 procent van degenen met een beneden modaal inkomen in de problemen te komen tegenover 18 procent gemiddeld. Inmiddels komt 19 procent van de totale bevolking in de problemen.

Figuur 4.2: Door de huidige prijsstijgingen kom ik financieel in de problemen

Basis: volledige steekproef (n=2.151)

Ook alleenstaande ouders en Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond zijn het vaak (41%) met deze stelling (“Door de huidige prijsstijgingen kom ik financieel in de problemen”) eens.

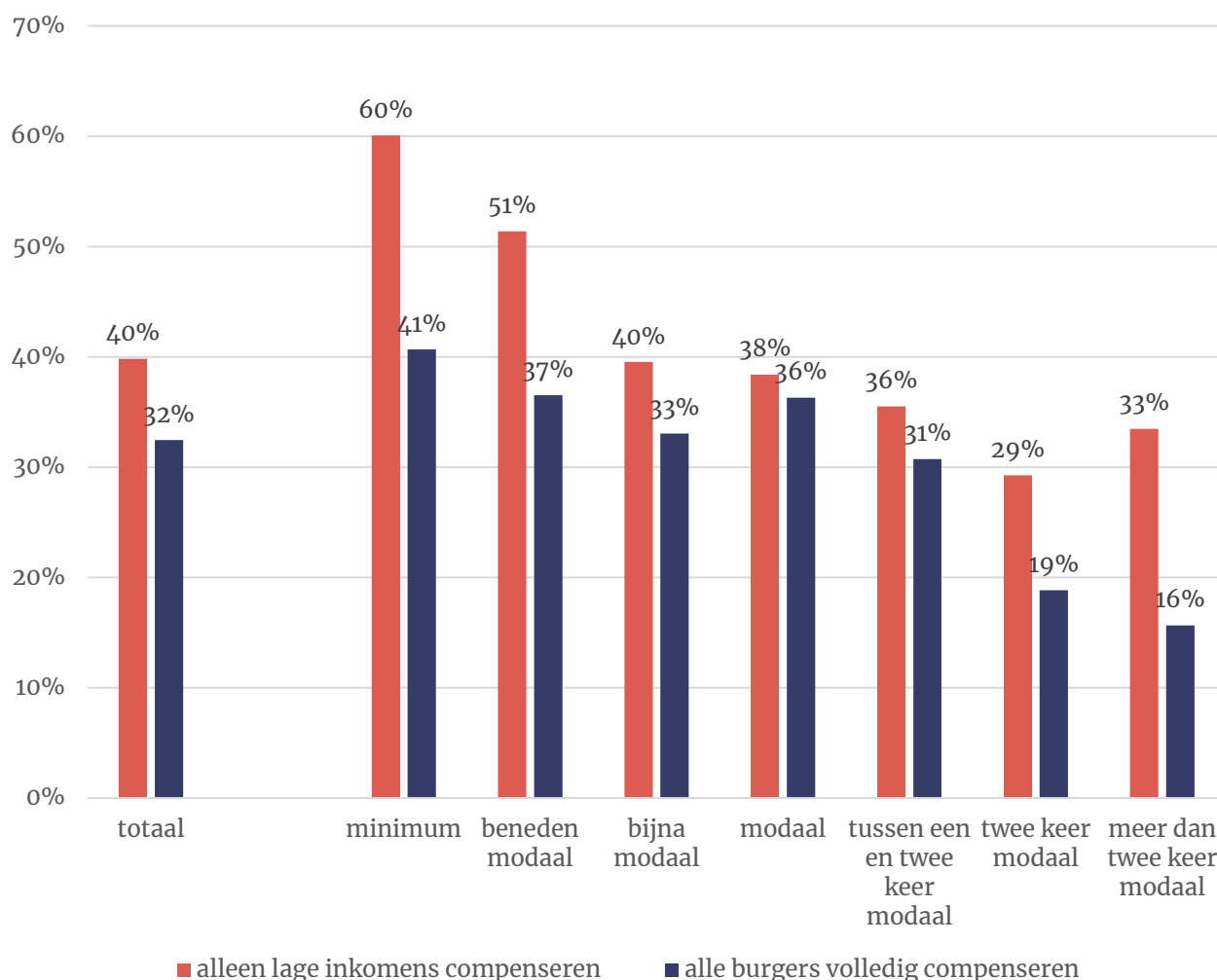
Ouderen (65-plus) hebben van de verschillende leeftijdsgroepen het minst vaak (12%) last van de prijsstijgingen. Voor Nederlanders tussen de 18 en 49 jaar geldt dit in een kwart (24%) van de gevallen. Opvallend is ook dat 36 procent van de PVV-kiezers in de problemen komt door de stijgingen.

4.3 Minima willen compensatie

De meerderheid van de Nederlanders met een laag inkomen (minimum of beneden modaal) vindt dat *alleen* lage inkomens moeten worden gecompenseerd voor de prijsstijgingen door het kabinet. Onder andere inkomensgroepen betreft dit een minderheid.

Lage inkomensgroepen zijn ook vaker van mening dat *alle* burgers volledig moeten worden gecompenseerd. Onder Nederlanders die twee keer modaal verdienen betreft dit slechts 16 procent.

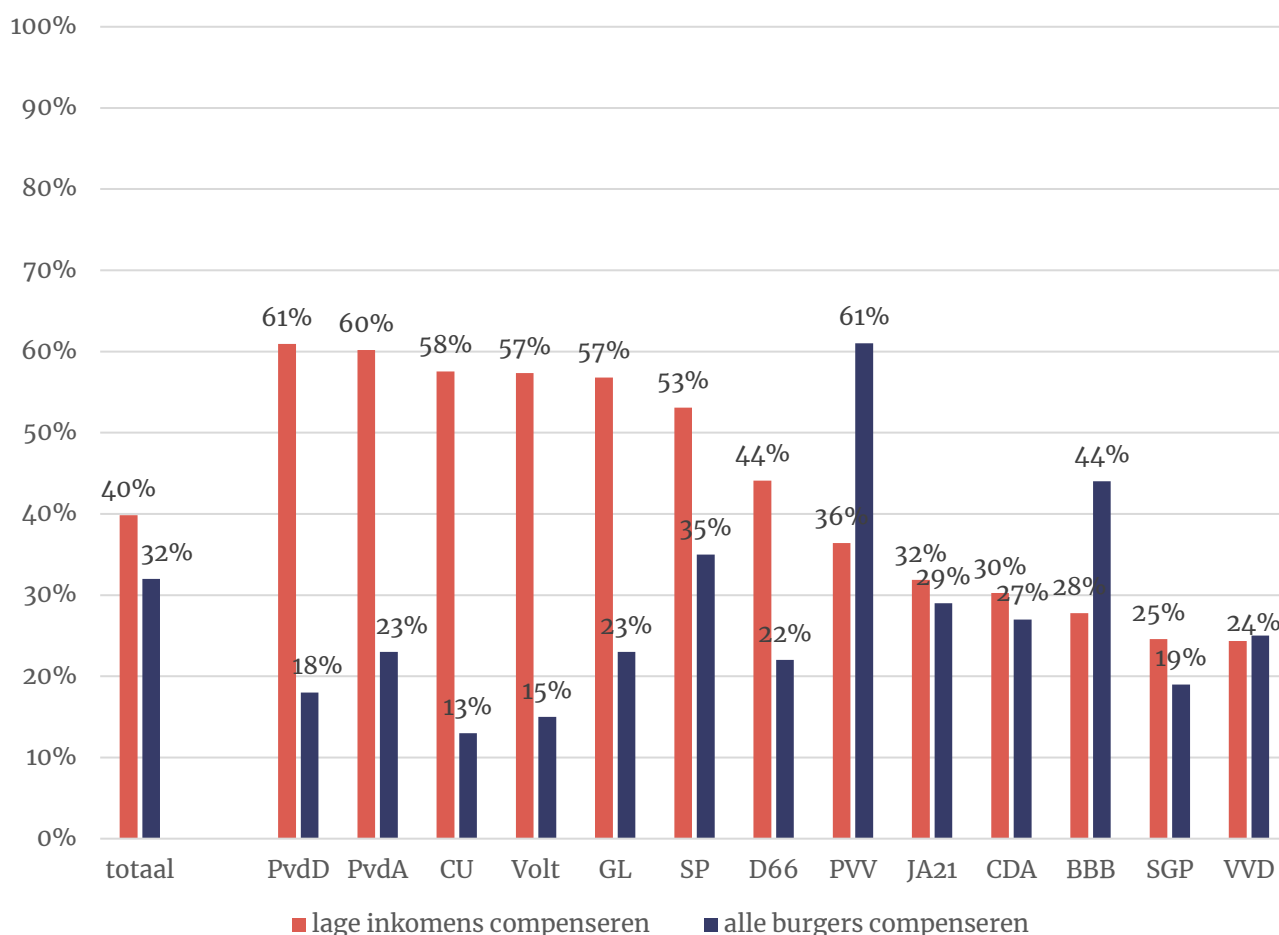
Figuur 4.3: Het kabinet moet alleen burgers met lage inkomens volledig voor de prijsstijgingen compenseren en Het kabinet moet alle burgers volledig voor de prijsstijgingen compenseren. Laten zien: % (helemaal) me eens Basis: volledige steekproef (n=2.151)

4.4 Linkse kiezer wil lage inkomens compenseren

Kiezers van linkse partijen willen doorgaans dat alleen lage inkomens volledig worden gecompenseerd door het kabinet. Zelden vinden zij (behalve SP-kiezers) dat alle inkomensgroepen volledig moeten worden gecompenseerd. PVV- en BBB-kiezers vinden dat het vaakst.

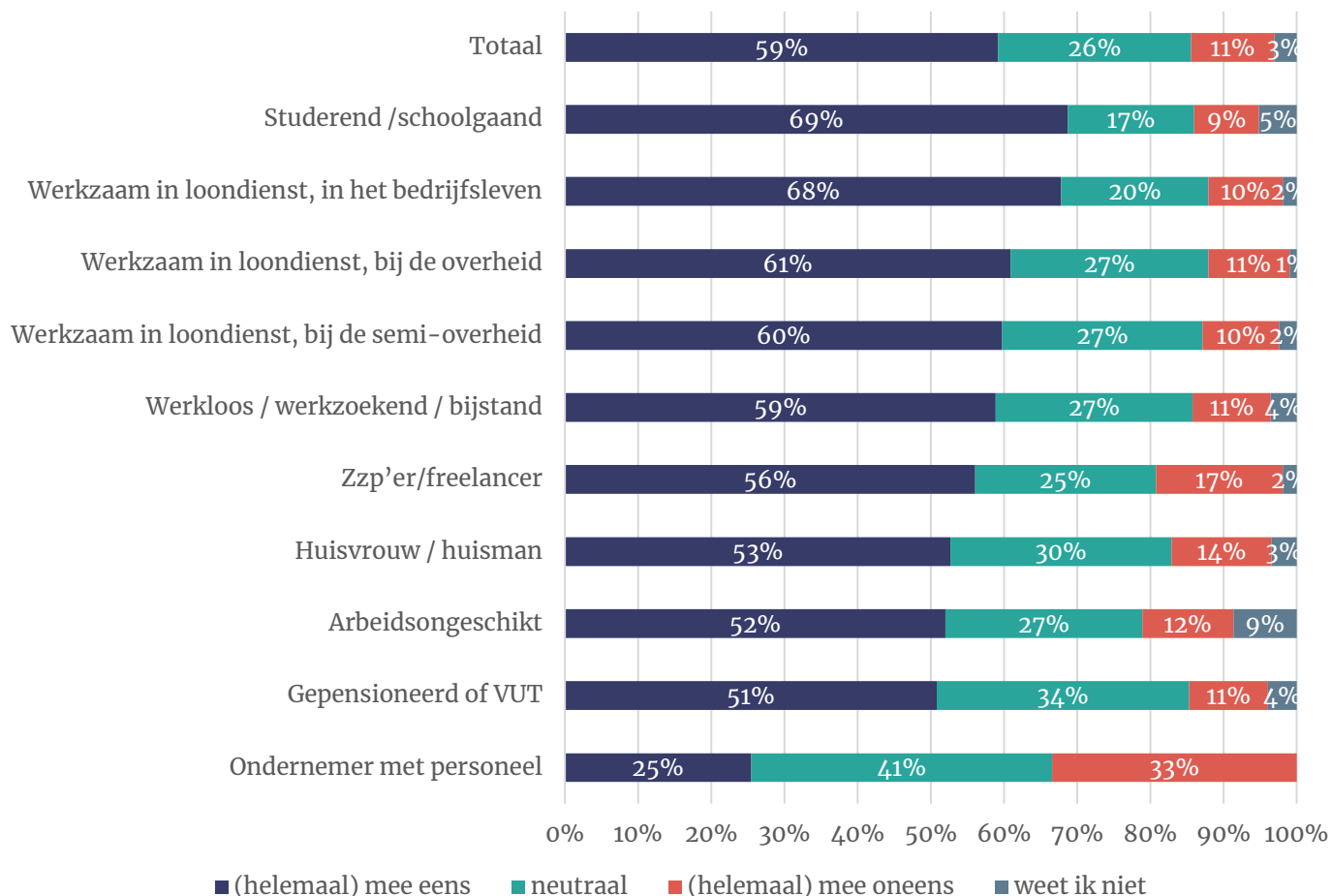
Figuur 4.4: Het kabinet moet alleen burgers met lage inkomens volledig voor de prijsstijgingen compenseren en Het kabinet moet alle burgers volledig voor de prijsstijgingen compenseren. Laten zien: % (helemaal) mee eens, naar partijvoorkeur. Basis: volledige steekproef (n=2.151)

4.5 Ondernemers met personeel willen niet compenseren

Zes op tien Nederlanders vinden dat werkgevers lonen moeten verhogen om de prijsstijgingen te compenseren. Werkgevers vinden dat zelf meestal niet. Een kwart (25%) van de ondernemers personeel is het eens met de stelling, terwijl een derde (33%) het oneens is. Andere groepen vinden doorgaans wel dat werkgevers de lonen moeten verhogen.

Figuur 4.5: Werkgevers moeten hun werknemers voor de prijsstijgingen compenseren door de lonen te verhogen Basis: volledige steekproef (n=2.151)

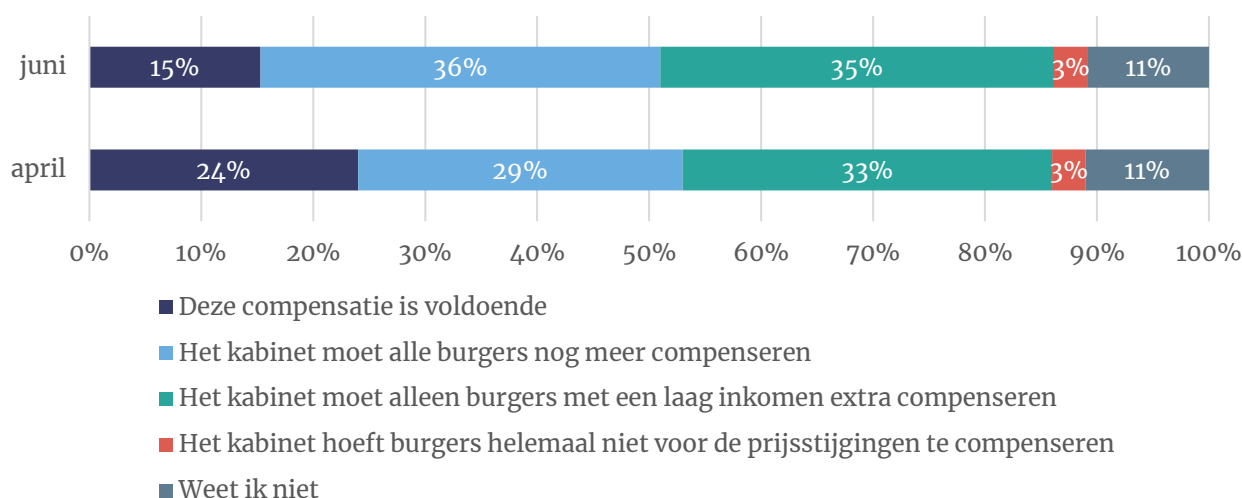
4.6 Slechts vijftien procent vindt compensatie nog voldoende

We legden – net als in april – respondenten de volgende huidige compensatieregeling voor:

“Op dit moment compenseert het kabinet burgers voor de prijsstijgingen
Er is een energiebelastingverlaging en een accijnsverlaging op brandstof voor iedereen.
En via de gemeente wordt 800 euro gecompenseerd voor de laagste inkomens.”

Vervolgens vroegen wij hen wat ze vinden van deze regeling. Slechts 15 procent vindt de regeling voldoende. Dat is duidelijk minder dan in april (29%). Ook zien we dat het percentage dat vindt dat we alle burgers meer moeten compenseren is gestegen van 29 naar 36 procent.

Figuur 4.6: Wat vindt u van de huidige compensatieregeling? Basis: volledige steekproef (n=2.151)

Wie vindt de compensatie voldoende?

Van de kiezersgroepen zijn VVD-kiezers (29%) het vaakst geneigd te zeggen dat de huidige compensatie voldoende is. Toch betreft dit nog een minderheid. Ook Nederlanders die meer dan twee keer modaal verdienen zijn vaker dan gemiddeld deze mening toegedaan (26%).

Wie wil meer compensatie voor alle burgers?

De meerderheid van de PVV-kiezers (56%) wil meer compensatie voor alle burgers. Evenals 57 procent van de Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond en 53 procent van de alleenstaande ouders.

Wie wil alleen extra compensatie voor lage inkomens?

Kiezers van linkse partijen zijn deze mening vaak toegedaan waaronder meerderheid van de PvdA- (55%) en GroenLinks-kiezers (54%). Ook 65-plussers zeggen dit vaker dan gemiddeld (48%, gemiddeld is 35%), net als minima (46%).

5 Oorlog in Oekraïne

5.1 Aandacht voor oorlog in Oekraïne neemt iets verder af

Nog steeds volgt twee derde (67%) de ontwikkelingen in de oorlog tussen Rusland en Oekraïne, maar dit daalt wel. In maart was dit 87 procent (35% op de voet, 52% op hoofdlijnen) in april 73 procent en in mei 63 procent (35% op de voet, 52% op hoofdlijnen). Nu is dat nog 13 procent op de voet en 54 procent op hoofdlijnen.

5.2 Aandeel dat zich 'veel' zorgen maakt daalt

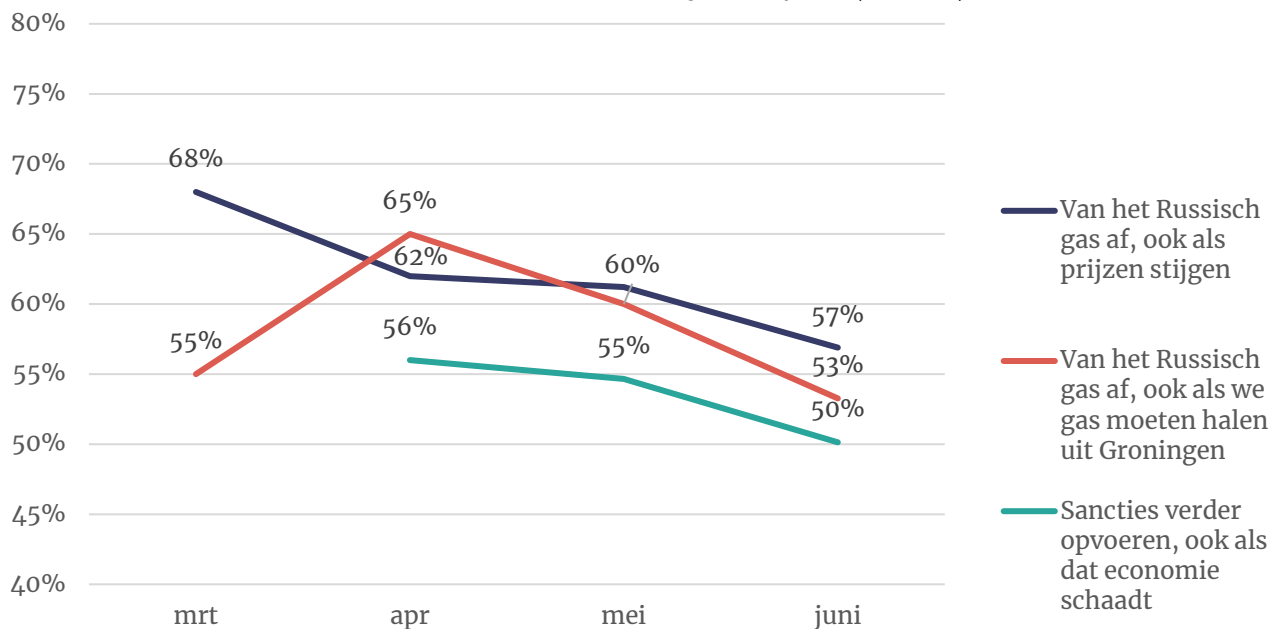
Nog steeds maakt de overgrote meerderheid (82%) van de Nederlanders zich (veel of enige) zorgen om de oorlog in Oekraïne. Dit was 87 procent in mei en 90 procent in maart. Maar het neemt dus wel licht af. Met name het aandeel dat zich *veel* zorgen maakt is sinds maart fors gedaald (van 51% in maart naar 40% in mei naar 32% in juni).

5.3 Steun voor sancties en van Russisch gas af daalt

Een meerderheid van de Nederlanders vindt nog altijd dat we van het Russisch gas af moeten, ook als dat leidt tot stijgende prijzen (57%) of het gebruik van gas uit Groningen (53%). Maar ook hier zien we afnemende percentages. Ook zien we dat de helft inmiddels voor verdere sancties tegen Rusland is, ook als dat de economie schaadt. Dit was tijdens de vorige metingen nog meer dan de helft.

Figuur 5.1: Opvattingen over Russisch gas en sancties door de tijd.

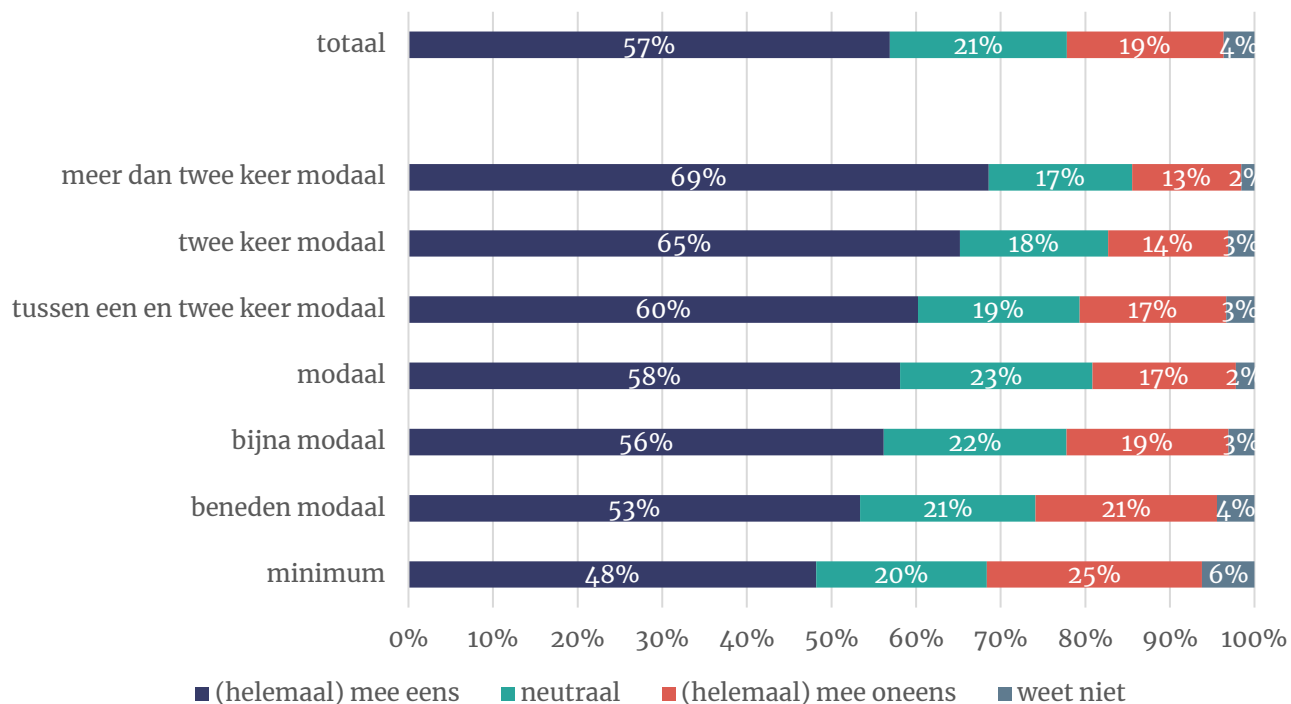
“Nederland moet van het Russische gas af, ook als dat leidt tot hogere gasprijzen”, “Nederland moet van het Russische gas af, ook als dat betekent dat we meer gas uit Groningen moeten halen” en “Nederland moet de sancties richting Rusland verder opvoeren, ook als dat leidt tot schade voor de Nederlandse economie.”
Laten zien: helemaal mee eens en mee eens. Basis: volledige steekproef (n=2.151)

5.4 Lage inkomensgroepen willen minder graag van Russisch gas af

Bij lagere inkomensgroepen zit iets meer scepsis om van het Russisch gas af te gaan. Iets minder dan de helft van de minima (48%) vindt dat Nederland ook van het Russisch gas af moet als dat leidt tot hogere gasprijzen. Desalniettemin is een kleiner deel (25%) – maar wel het grootste deel van alle inkomensgroepen – het hiermee oneens.

Figuur 5.2: Nederland moet van het Russische gas af, ook als dat leidt tot hogere gasprijzen (naar inkomensgroep) Basis: volledige steekproef (n=2.151)

6 Verantwoording

Verantwoording

Dit onderzoek – uitgevoerd in opdracht van de NOS – vond plaats van vrijdag 10 tot maandagochtend 13 juni 2022. In totaal werkten 2.151 Nederlanders van 18 jaar of ouder mee. Het grootste deel van de steekproef (n=1.921) is afkomstig het I&O Research Panel, 230 respondenten deden mee via PanelClix. Dit zijn allen Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond.

Weging en marges

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2021. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken. Bij onderzoek is er sprake van een betrouwbaarheidsinterval en onnauwkeurigheidsmarges. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 95 procent.

I&O Research Panel

Het I&O Research Panel is geworven op basis van aselechte personen- en huishoudensteekproeven op traditionele manier (geen zelfaanmelding). Sinds april 2019 werkt het I&O Research Panel met een spaarprogramma, waarbij deelnemers punten sparen afhankelijk van de lengte en complexiteit van de vragenlijst. Deze punten kunnen later worden ingewisseld voor Bol.com-tegoed of een donatie aan een goed doel.

I&O Research

I&O Research is het grootste onderzoeksbureau voor overheid en non-profit (volgens de MarktOnderzoeksAssociatie, MOA, 2020). Het is onze missie bij te dragen aan beter onderbouwde keuzes van onze klanten, op basis van onderzoek en advies. Wij werken voor overheids- en non-profitorganisaties.

I&O Research heeft vestigingen in Amsterdam en Enschede.

I&O Research is lid van de MarktOnderzoeksAssociatie (MOA), maakt deel uit van de Research Keurmerk Groep en onderschrijft de internationale ICC/ESOMAR-gedragscode voor markt- en sociaalwetenschappelijk onderzoek. I&O Research is ISO 9001-, ISO 20252- en ISO 27001-gecertificeerd. Het online onderzoekspanel (I&O Research Panel) is ISO 20252: 2019 Annex A-gecertificeerd. Dit is de norm voor online en offline access panels.

